

De Kluten van Van Ommen

Marnix Jonker

Het zal niemand ontgaan zijn. Afgelopen najaar heeft Erik van Ommen zijn boek *De Kluten van Breebaart* uitgebracht. Gedurende het jaar 2007 heeft Avifaunalid Erik de Kluten een jaar lang gevolgd vanaf de Breebaart helemaal tot in Zuid-Portugal. De prachtige illustraties van Erik worden tekstueel ondersteund door zijn vrouw en reisgezel Wilma Brinkhof, die de belevenissen onderweg goed verwoordt.

Eind augustus zocht Marnix Erik thuis op voor een interview. De in de tekst genoemde expositie in galerie de Groninger Kroon is vanwege het late verschijnen van de vorige Gors helaas niet meer te zien.

Hoe lang ben je al Avifaunalid?

Ik denk dat ik rond 1977 of 1978 lid ben geworden. Bijna 30 jaar dus! Ik heb ooit in de redactie van de *Gors* gezeten gedurende twee jaar, waar ik meehielp met het vormgeven. Dat moet rond 1983 geweest zijn. De laatste jaren ben ik geen 'actief lid' meer hoor.

Hoe noem je jezelf? Natuurschilder? Vogel-schilder?

Ik noem mezelf beeldend kunstenaar. Ik maak naast schilderijen, tekeningen en etsen ook bronzen beelden. Daarnaast ben ik tegenwoordig ook bezig met videofilms. De techniek is eigenlijk een vervoermiddel van je gedachten, eigenlijk doe ik maar wat! Maar dat lukt gelukkig goed. En ik vind het ook hartstikke leuk. Ik heb van dingen die ik niet leuk vind gemerkt dat ik ze gewoon niet moet doen.

Maar waarom werk je vooral met vogels?

Ik ben eigenlijk afgestudeerd aan de kunst-academie Minerva op portretten en dan in de technieken olieverf, aquarel en etsen. Vogels en natuur ben ik later pas gaan doen. Daar kwam ik wel vrij snel terecht aange-

zien ik van jongs af aan al wel met vogels en natuur bezig ben geweest. Het zijn hele mooie zachte beesten die heel beweeglijk zijn, maar ze hebben ook een heleboel harde kanten, bijvoorbeeld de pootjes, de snaveltjes en de oogjes, en ze zijn natuurlijk mooi van kleur. Als je ze wilt schilderen, dan moet je naar buiten. Dat geeft een gevoel van vrijheid. Ik heb vroeger op de academie veel stillevens geschilderd. Dit is eigenlijk precies hetzelfde.

Hoezo? Vogels zitten naar mijn idee bijna nooit echt stil!

Nee, nou afgezien daarvan. Maar je moet wel over kleur nadenken en over compositie. Van stillevens schilderen was ik al na twee jaar heel erg flauw. Je moet dit doen, dat doen. Vogels schilderen doe ik nu al 25 jaar en dat verveelt nooit!

Maar hoe doe je dat dan? Je ziet een vogel en dan?

Ik zit altijd op een krukje. Dan maak ik een hele snelle schets en daar maak je pagina's vol van. Je onthoudt even een beeld in je hoofd en je schetst dat uit. Ik maak dan pagina's vol schetsen waar ik per schets in een paar minuten mee klaar ben. Op een gegeven moment ken je de vogel en dan kun je steeds verder gaan in je beleving. Ik doe het ook meteen met inkt tegenwoordig. En dan kun je weer verder naar kleur en naar een schilderij.

Wat doe je eigenlijk in het atelier en wat doe je in het veld?

Erik springt op en we lopen naar boven, waar een slaapkamer tot atelier is omgebouwd. In het atelier vertelt Erik dat hier de meeste olieverfschilderijen worden gemaakt. De schilderijen die er staan, zijn gedeeltelijk af en voor een gedeelte niet. Sommige zijn net opgezet, andere zijn al veel verder uitgewerkt. Ook worden hier de etsen gedaan en staat er een etspers. Olieverf en etsen afdrukken gebeuren dus in het atelier. In het veld worden de meeste tekeningen, aquarellen en pastels gemaakt. In de winter wordt het meeste werk in het atelier gedaan, pak 'm beet van 1 november tot 1 maart.

De opmaak van het boek gebeurt in een andere kamer. De proefdruk voor *Kluten in Breebaart* ligt net klaar en ik mag het even inzien. We lopen weer naar beneden waar ook nog enkele werken hangen. Uit elk project houd ik meestal een werk zelf en de rest gaat naar galeries en overal heen.

Wat voor een uitdaging zit er nou in een Kluut, een zwart-witte vogel?

Dat is eigenlijk een van de redenen waarom ik de Kluut genomen heb. Je zou denken dat een zwart-witte vogel ontzettend saai is om te schilderen, maar dat is juist niet zo. Vroeger, toen ik net begon op de academie, moesten we een vaak een laken schilderen, die werd ergens over een stoel heen gegooid

of op een trap. In het begin denk je: wat is dat voor onzin?, maar wit heeft de eigenschap om alle kleuren uit zijn omgeving op te nemen. Er zitten eigenlijk heel veel kleuren in wit, maar wij nemen dat niet zo waar. Kluten in de natuur nemen alle kleuren uit hun omgeving aan. Neem je nou bijvoorbeeld een Bijeneter, die fel gekleurd is, die doet dat dus niet. Die is eigenlijk altijd hetzelfde. Ik kon nu met een Kluut heel andere dingen doen in mijn werk dan daarvoor, dat vond ik heel erg interessant. Dat is een van de redenen dat ik de Kluut nam. Je kunt heel mooi met een paar zwarte lijntjes een Kluut tekenen. Ik ben heel erg bezig met Japanse tekeningen. Ik heb een tijdje in Japan gewoond en ben toen erg geïnteresseerd geraakt in de Sumi-e techniek, waarbij met een paar lijntjes een tekening gemaakt kan worden op rijstpapier. Dit is typisch Japans en ik vond het heel erg mooi om te doen. Het kan bovendien heel goed bij Kluten toegepast worden. Verder kon ik weer eens naar een ander biotoop. Ik heb hiervoor een akkergebied gedaan in de boeken *de Zwaluwen van Singraven* en *de Kiekendieven van het Oldambt* en kon nu eens het Wad weer op.

Je gaat dus alle typisch Groningse landschappen bij langs?

Ja, het zal nu wel een beetje gebeurd zijn in Groningen ben ik bang. Maar het moet eigenlijk wel een beetje in de buurt zijn. Ik moet al zoveel reizen voor mijn werk. De

uitgever wilde eigenlijk dat ik het op Texel zou doen, maar dat was me te ver. Gelukkig ben ik goed geholpen door Het Groninger Landschap, zodat ik in Groningen kon blijven. Dat vond ik erg fijn. En de Breebaart is natuurlijk een geweldig gebied! Buiten Groningen kent niemand het ook eigenlijk, het begint nu eindelijk een beetje te komen. Maar dat is dankzij André Boven, die daar alle Breedbekstrandlopers, Poelruiters en Bonapartes Strandlopers ontdekt. Het mooie is dat het een heel oostelijke plek is. En je kunt er mooi bij komen, met de mooiste schuilhut van Nederland. Wel gaan we binnenkort verhuizen naar Vries en ga ik dus in Drenthe wonen. Proberen om daar flink wat vogels in de tuin naar mij toe te halen in plaats van dat ik naar de vogels ga!

Je pakt je spullen dus en gaat in de hut staan tekenen? Word je dan niet helemaal gek van al het publiek dat langskomt?

Ja, ik teken veel in de hut. Soms word ik wel gek van al die mensen, maar ik ga meestal door de week, dan is het wat minder druk. Je probeert wel te vermijden dat er te veel over je schouder wordt meegekeken. Maar op een gegeven moment heb je zoiets van het is niet erg en sluit je je er een beetje voor af. Ik heb ook in India gewerkt en dan heb je gelijk honderd man om je heen. Dan had ik maar iets anders moeten gaan doen. En ik ben geen mensen vrezend type gelukkig.

Je hoeveelste boek is Kluten van Breebaart?
Mijn 28° of 29° al! Wilma Brinkhof, mijn vrouw, schrijft tegenwoordig mijn boeken en heeft de laatste vijf of zes boeken al voor mij geschreven. *Kluten van Breebaart* is ook door Wilma geschreven.

Het boek wordt spectaculair gepresenteerd?

De presentatie van het boek zal plaatsvinden in galerie de Groninger Kroon in Finsterwolde, waar ook een expositie zal zijn. Ook zal er een klein gedeelte van de expositie hangen in de Reidehoeve van Het Groninger landschap, naast Polder Breebaart. De presentatie zal vergezeld worden door een lezingen- en workshopprogramma. De expositie zal tot en met 4 januari 2009 in de Groninger Kroon zijn. Het idee is dat het daarna de trekroute van de Kluut achterna gaat. Het gaat eerst naar Vogelbescherming in Zeist en galerie Oog voor Natuur in Opheusden. Daarna gaat het door naar Ile de Ré in de buurt van Bordeaux, Frankrijk. We proberen de expositie ook nog naar Noord-Frankrijk en Portugal te krijgen, maar het is momenteel nog niet helemaal duidelijk of dat gaat lukken.

Dit boek komt ook weer bij de KNNV uit?

Ja, zelfde uitgeverij en zelfde prijs. Er komt dit keer geen cd bij, zoals bij de *Zwaluwen van Singraven*. Maar nu heb ik op mijn website, www.erik-van-ommen.nl, zestien filmpjes van ongeveer drie à vier minuten staan

waarop te zien is hoe ik dit boek gemaakt heb en word je meegenomen op reis tot in Portugal.

Je hebt de vogels gevolgd tot in Portugal. Kwam je ook bekende vogels tegen die je door ringen kon herkennen?

Nee, ik ben nooit dezelfde vogel tegengekomen. Dat is wel jammer, ja. Wel had ik een Spaanse vogel met een gele kleurring in de Breebaart. In Frankrijk hadden we overal Franse vogels met ringen. Er wordt daar behoorlijk geringd op Ile de Ré. We hadden Nederlandse Kluten in de Oosterschelde in Zeeland. In de Breebaart hadden we een paar onbekende ringen omdat de vogels enkele kleurringen verloren waren. Helaas hebben we niet één vogel gehad die we op meerdere plekken tegen zijn gekomen.

Een paar jaar geleden zat de Breebaart helemaal vol met Kluten. Dat is nu minder. Weet jij waar ze zijn gebleven?

Voor een deel wel. Voor een gedeelte zitten ze nu op de Klutenplas bij Pieterburen. Ook van Het Groninger Landschap. Ze lijken toch een beetje Het Groninger Landschap

te volgen. Waarom het minder wordt in de Breebaart heeft waarschijnlijk te maken met de vos, die erbij kan komen. Dat proberen ze te voorkomen door er een hek omheen te zetten, maar ik heb ook wel eens gezien dat er een vos in het hek zat en de Kluten erbuiten. Verder neemt de zeeduizendpoot in de Dollard af, wat ook een goede reden kan zijn. Ook wordt de begroeiing hoger. Dit voorjaar waren er heel veel Brandganzen op het broedeiland van de Kluten, die beesten steeds verstoorden.

Het hoogtepunt was een jaar of drie, vier geleden, toen er overal Kluten zaten en kuikentjes renden. Dat is nu helaas veel minder geworden. Dat willen we eigenlijk ook terugkrijgen. We gaan dan ook een actie beginnen voor de Kluut, samen met Vogelbescherming. Het gaat sowieso slecht met de Kluut. Als je naar de nieuwe klimaatatlas kijkt, dan zie je dat zijn biotoop verdwijnt in West-Europa, dus we moeten in elk geval zijn biotoop behouden anders is het beest straks weg en dat kan natuurlijk niet. Nederland zonder Kluten, dat kan niet. We hebben natuurlijk wel de grootste populatie Kluten ter wereld!

Een puzzel: Roek of Zwarte Kraai?

Jan Hulscher & Peter Driessen

De laatste drie jaar hebben wij in Haren en omgeving onderzoek gedaan naar het hamstergedrag van Roeken. Daarbij verzamelen de vogels in de herfst (september-oktober) walnoten en eikels in de bebouwde kom van Haren en verstoppen die vervolgens in de omringende weilanden. Geliefkoosde plekken hierbij zijn de baggerichels langs sloten. Deze richels ontstaan bij het jaarlijks uitbaggeren van sloten, waarbij de barg en de waterplanten op de oever gedeponeed

worden en daar de hele winter (tot in maart) blijven liggen. Vrijwel tegelijk met het verstoppen begint ook het terugzoeken en opeten van de noten en eikels. De doppen van de leeggegeten noten en de eikels blijven ter plaatse achter en zijn door ons verzameld. Met het uitbaggeren van de sloten komen ongewild ook veel zoetwatermossels op en in de barg terecht. De mossels zijn geliefd voedsel, onder andere voor Zwarte Kraaien. Een groot deel van